

Opgave 2 Massatoerisme

Maya Bay was een ongerepte baai op een onbewoond Thais eiland, totdat daar in 2000 de film 'The Beach' met Leonardo DiCaprio werd opgenomen. Vanaf dat moment werd het witte strand aan de helblauwe oceaan (linker foto) een populaire toeristische attractie voor 'rustzoekers' met gehuurde motorbootjes (rechter foto).

Massatoerisme heeft schadelijke gevolgen voor het milieu, bijvoorbeeld door het vele afval dat toeristen achterlaten of door massaal gebruik van vervoermiddelen.

Deze problemen zijn volgens sommigen het gevolg van ons wereldbeeld. Martin Heidegger analyseert in dit verband de opkomst van de moderne techniek, onder andere met het begrip 'gestel'. Volgens Heidegger draagt het wezen van moderne techniek drie gevaren in zich.

- 2p 8 Leg met de rechter foto van Maya Bay Heideggers begrip 'gestel' uit. Leg vervolgens met het verschil tussen beide foto's uit welk gevaar er volgens Heidegger schuilt in het 'gestel'.

Bruno Latour heeft met betrekking tot het milieudebat nagedacht over de verhouding tussen mens en wereld. De mens staat volgens hem bij een natuurervaring niet als een subject tegenover een objectieve natuur. Hij bekritiseert het moderne subject-objectschema en bepleit een radicaal-empirische interpretatie van ervaring.

De natuurervaring in Maya Bay is sterk veranderd door de opkomst van het massatoerisme.

- 2p 9 Leg Latours radicaal-empirische interpretatie van ervaring uit met zijn kritiek op het moderne subject-objectschema. Beargumenteer vervolgens met het voorbeeld van de natuurervaring in Maya Bay of jij Latours radicaal empirisme een goed alternatief vindt voor het moderne subject-objectschema.

Toeristen gaan natuurlijk niet alleen op reis om natuurervaringen op te doen. Sommige toeristen bezoeken culturele hoogtepunten, andere gaan vooral op reis om te feesten. De Romeinse stoïcijn Seneca dacht tweeduizend jaar geleden het volgende over reizen:

tekst 3

Reizen zal je niet beter en evenmin gezonder maken. Wat voor nut heeft het reizen op zich iemand ooit kunnen brengen? Het tempert de genotzucht niet, toomt de begeerte niet in, houdt driftbuien niet tegen, kalmeert onbeteugelde seksuele impulsen niet, kortom het bevrijdt de geest van geen enkele kwaal. Wat voor zin heeft het zeeën over te steken en telkens andere steden te zien? Als je wilt ontsnappen aan wat je bedrukt, moet je niet ergens anders zijn, maar iemand anders.

bron: Seneca, Brieven aan Lucilius

1p **10** Leg uit dat reizen volgens tekst 3 niet tot apatheia kan leiden.

Volgens Sigmund Freud zou het consumeren van toeristische reizen ook anders geïnterpreteerd kunnen worden dan Seneca stelt in tekst 3. Freuds opvatting is dat consumptiegedrag een manifestatie van onbewuste passies kan zijn.

1p **11** Beargumenteer met een voorbeeld van een toeristische reis of jij het eens bent met deze opvatting van Freud.

Welke redenen mensen ook hebben om te reizen, toerisme is onderdeel van de vrije markt. Met een budgetmaatschappij als Ryanair kan je voor een paar tientjes de halve wereld overvliegen. Voor beenruimte, extra bagage en consumpties moet je bijbetalen. De CEO van Ryanair staat bekend om uitspraken als: "Het liefst laat ik passagiers betalen voor de wc" en "Zodra het kan, verkoop ik staanplaatsen."

Om zo veel mogelijk winst te behalen krijgen piloten van Ryanair gemiddeld een derde minder salaris dan bij andere vliegmaatschappijen. Dit businessmodel levert af en toe personeelsstakingen op, maar Ryanair behaalt de grootste winst van alle budgetmaatschappijen in Europa. Alasdair MacIntyre onderscheidt 'praktijken' van 'instituties'. In dit geval is vliegtoerisme een praktijk en het bedrijf Ryanair een institutie. MacIntyre maakt ook een onderscheid tussen interne en externe goederen. Daarbij speelt de deugd een cruciale rol.

3p **12** Geef met MacIntyres onderscheid tussen interne en externe goederen weer wat hij verstaat onder een praktijk.

Leg vervolgens met het voorbeeld van Ryanair uit dat volgens MacIntyre de praktijk van het vliegtoerisme:

- zonder instituties **niet** kan bestaan, maar
- zonder deugden **wel** door instituties gecorrumpeerd kan worden.

Een van de redenen voor personeelsstakingen bij Ryanair is een conflict over het personeelsbeleid. Ryanair hanteert het Ierse arbeidsrecht, ook als personeel bijvoorbeeld in Nederland woont en werkt.

Daarmee vermijdt Ryanair de strengere Nederlandse regels bij ontslag en overplaatsing. Nederlandse vakbonden dringen bij Ryanair aan op een menselijker personeelsbeleid, zodat personeel niet verplicht kan worden tot overplaatsing naar het buitenland, waardoor een heel gezin moet verhuizen. Ondanks de stakingen steunen aandeelhouders het businessmodel dat Ryanair hanteert.

Het Angelsaksische en het Rijnlandse model zijn twee varianten van het idee van de vrije markt.

- 1p **13** Leg met het onderscheid tussen recht en moraal uit of Ryanair eerder aansluit bij het Angelsaksische of bij het Rijnlandse model.

De discussie over de arbeidsrechten van het Ryanair-personeel laat zien dat instituties met elkaar samenhangen.

- 1p **14** Geef met dit voorbeeld een argument voor de opvatting dat samenhang tussen instituties het goede leven voor Ryanair-personeel weliswaar mogelijk maakt, maar ook ondermijnt.

Door budgetmaatschappijen kunnen mensen met lagere inkomens tegenwoordig een vliegticket betalen. Het idee leeft dat vliegen voor iedereen beschikbaar moet zijn. Dit idee is een uitdrukking van de ideologische gedachte van maximale keuzevrijheid voor iedereen. Karl Marx heeft kritiek op instituties.

- 2p **15** Geef weer wat Marx' onderscheid tussen 'onderbouw' en 'bovenbouw' inhoudt.
Leg vervolgens Marx' kritiek op instituties uit met het begrip 'vals bewustzijn' en het idee 'vliegen moet voor iedereen beschikbaar zijn'.

Een andere speler in het hedendaagse massatoerisme is Airbnb. Naast onderdak bij mensen thuis worden op dit platform ook 'ervaringen' verkocht. Zo kan je met een lokale historicus tijdens een wandeling door Brugge een indruk krijgen van de geschiedenis van deze stad of in Barcelona met een fotograaf foto's maken in hippie-stijl om het motto van love, peace en happiness te ervaren.

De marketeers Pine & Gilmore hebben deze nadruk op belevenissen beschreven als de 'transformatie-economie'.

De transformatie-economie heeft twee tegengestelde implicaties.

- 2p **16** Geef beide implicaties weer.
Beargumenteer met een afweging van beide implicaties en het voorbeeld van Airbnb-ervaringen of de transformatie-economie volgens jou bijdraagt aan het goede leven.

In grote steden als Amsterdam werd gediscussieerd of de verhuur via Airbnb beperkt moest worden. De hoeveelheid toeristen maakt de stad steeds minder leefbaar voor de Amsterdammers zelf, zo vinden veel mensen. Toeristen geven overlast met hun luidruchtige gedrag door bierfietsen, ratelende rolkoffers en drugsgebruik.

Bovendien hebben veel Amsterdammers geen echte burens meer door alle Airbnb-huizen en gaat de sociale binding in een buurt verloren; ook omdat plaatselijke groenteboeren en slaggers plaatsmaken voor coffeeshops en ijssalons. Aan de andere kant kunnen Amsterdammers die hun huizen via Airbnb verhuren flink bijverdienen. Een gemiddeld appartement levert al gauw 130 euro per nacht op.

- 2p 17 Beargumenteer of Airbnb volgens jou de vrijheid van het individu ondermijnt, met:
- het begrip 'begrenzing van de markt' en
 - een holistisch vrijheidsbegrip.